

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2009:B2

Eldsboda 1:157

- Restaurering av Lilla Herrgården

Antikvarisk kontroll

Eldsboda 1:157
Hallstahammars socken
Västmanlands län

Ia Manbo

**Eldsboda 1:157
- Restaurering av Lilla Herrgården**

Antikvarisk kontroll

Eldsboda 1:157
Hallstahammars socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 090112

Ia Manbo

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Slottet, 722 11 Västerås
Tel 021-15 61 00
Fax 021-13 20 76
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2009

Omslagsfoto: Lilla Herrgården efter restaurering. Foto: Ia Manbo, Västmanlands läns museum.

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Ia Manbo, Västmanlands läns museum.

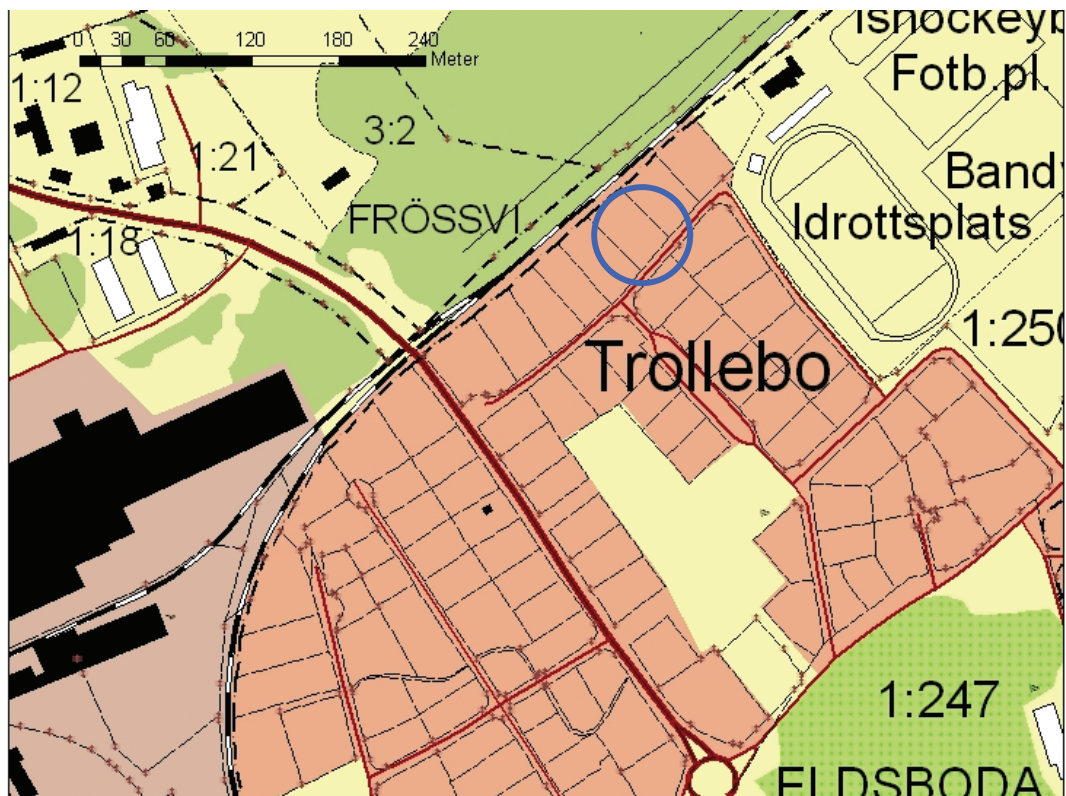
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-93-8

Inledning

Fastigheten Eldsboda 1:157 ligger i Trollebo i Hallstahammar, mellan Trollebo idrottsplats och Bultenområdet, strax söder om järnvägen. Den aktuella byggnaden Lilla herrgården är ett uthus som ligger bakom huvudbyggnaden. Den har använts som garage men om det är ursprungsfunktionen är okänt.

Ägaren Lina Marklund har ansökt om byggnadsvårdsbidrag för att restaurera byggnaden. Länsstyrelsen i Västmanlands län beviljade bidrag på 50 000 kr för åtgärden i beslut daterat 2009-07-17, dnr 434-10991-08. Fastighetsägaren utsåg Västmanlands läns museum till antikvarisk kontrollant för ärendet. Kontrollen genomfördes under augusti–oktober 2009 av byggnadsantikvarie Ia Manbo som även sammanställt denna rapport.

Historik

Huvudbyggnaden på Eldsboda 1:157 är putsad och ska enligt ägaren ha uppförts under 1930-talet men har byggts till i omgångar. Trädgården är av egnehemskaraktär vilket stämmer bra med byggnadens datering. Marken är terrasserad och det finns äldre fruktträd, gräsytor och syrénhäck. Grindarna vid uppfarten är utsmyckade med sol, måne samt en planet och väl värda att notera. Det berörda uthuset ligger i bakre tomtgränsen, väster om bostadshuset. Byggnaden har en utmärkande arkitektur och ska enligt ägaren vara en miniatyr av Hallstahammars herrgård. Herrgården var vitputsad från år 1886 till dess den flyttades till Vallby friluftsmuseum 1928 då den ursprungliga träfasaden togs fram.

Uthuset lär vara samtida med bostadshuset. Fasaden är reveterad på framsida och gavlar medan baksidan har en rödslammad, liggande brädning. Taket är ett pappklätt säteritak. Samtliga fönster är av gjutjärn och grönmålade. På framsidan sitter en gulmålad trädörr med gröna, smidda beslag. Samma utseende finns på den östra gavelns garageport. Det ena dörrbladet har dock bytts ut mot en ommålad bräddörr. Den västra gaveln har en enkel, ockragul bräddörr.

Invändigt finns varken innerväggar eller golv. Marken är täckt med grus och brädväggarna är omålade. Det finns flera anteckningar skrivna på väggarna ex. ”Brutto:5220” och ”M.H. 31M168/1 Stockholm”. Det finns även en stämpel/schablontryck ”Hallstahammar vis Hamburg och Stockholm”. Det är oklart om noteringarna kommer från återanvänt virke, exempelvis fraktlådor, eller om de har tillkommit senare. På byggnadens baksida finns en enkel dörr med en liten lucka nertill. Det finns även ett fyrkantigt hål i takets underbrädning. Virket kan vara återanvänt eller så har håltagningen gjorts för exempelvis ett kaminrör.

Byggnaden är välbevarad och troligen unik i sitt utförande. Den har ett lokalthistoriskt värde med sin anknytning till Hallstahammars herrgård. Dessutom har byggnaden många välarbetade detaljer och en medveten arkitektur. Byggnaden bör sättas i relation till trädgården som helhet.¹

Byggnadsvårdsåtgärder

Mark

Runt byggnaden var marknivån hög och vegetation i form av sly och mindre träd växte nära fasaden. Växtligheten röjdes bort och på byggnadens baksida grävdes marknivån närmast grunden ur.

Tak

Befintligt papptak var i dåligt skick och vissa delar av taket var täckt med presenning. Vattenläckage hade resulterat i vissa rötskador på undertaket. Papptäckningen var lagd i endast ett lager vilket till viss del bidragit till läckaget. Pappen avlägsnades och enstaka skadade underbrädor ersattes med kärnfura av samma dimensioner som det borttagna materialet. Ny underlagspapp, yap 2200, lades längs med takfallet och ovan denna ytpapp topsafe 3* kolsvart.

Stomme

På stommen fanns vissa rötskador, främst närmast grunden samt på bjälkar. En tvärgående bjälke byttes liksom den nedre delen av de bärande stolparna mot framsidan. Ersättningsmaterial var kärnfuru med dimensioner lika befintligt.

Fasad

Putsen var i dåligt skick främst nedtill och hade fallit av på flera ställen. Lös puts knackades ned medan bom som satt bra lämnades orörd. Putslagningar gjordes med kalkbruk med inblandning av hydrauliskt kalkbruk för bättre fäste mot träet varefter fasaden vitkalkades.

¹ Västmanlands läns museums utlåtande 2008-03-25 dnr VLM 080056. VLMs arkiv.

Baksidans brädfasad var i gott skick, förutom den nedersta fasadbrädan som ersattes med en ny lika befintligt av kärnfuru. Över vissa av skarvarna mellan brädorna satt remsor av masonit. Dessa ersattes och till resterande skarvar kompletterades med ny masonit. Fasaden målades med äkta Falu rödfärg, ljus.

Italianen är klädd med liggande brädor, dessa målades med traditionell linoljefärg kulör kittvit från Ottossons Färgmakeri AB i Genarp.

Fönster

Glaset plockades ur gjutjärnsfönstren som borstades rena från lös färg och rost varefter de ströks med rostskyddsmedel i form av linoljeblymönja. Glaset sattes stillbaka och fästes med linoljekitt. Fönsterbågarna målades med traditionell linoljefärg från Ottossons Färgmakeri AB i Genarp. Kulören togs fram utifrån den befintliga och var NCS S5030-G50Y innehållande kromoxidgrön, grön umbra, vit titanzink och järnoxidgul.

Dörrar

Dörrar och dörrfoder skrapades rena på löst sittande färg. Kulör togs fram från underliggande färglager, enligt Riksantikvarieämbetets provsamling 2A-94 på framsidan och till garagedörren och 3A-94 på den västra fasaden. Dörrarna målades med traditionell linoljefärg från Ottossons Färgmakeri AB i Genarp. Vid skrapning på beslagen framkom att de varit målade i ockra och de målades i samma kulör som dörrarna. Listverken på den högra garagedörren samt dörren på framsidan målades i kulör NCS S5030-G50Y lika fönsterbågarna. Den vänstra garagedörren är sekundär och lämnades omålad.

Resultat

Restaureringen av Lilla Herrgården har skett enligt länsstyrelsens beslut och godkänns ur antikvarisk synvinkel.

Litteratur och källor

Jungskär, Mia. Västmanlands läns museums utlåtande 2008-03-25 dnr VLM 080056. VLMs arkiv

Bildbilaga

Byggnadens innertak före restaurering. Foto: Mia Jungskär 2008-03-20. VLM.

Byggnadens innertak efter restaurering. Taket var vid närmare undersökning i bättre skick än befarat och endast ett fåtal brädor ersattes.

Mot baksidan var marknivån hög och sly och mindre träd växte nära fasaden. Foto: Mia Jungskär 2008-03-20. VLM.

Tre av byggnadens fasader är vita medan baksidan är rödmålad.

Byggnaden var före restaurering i mycket dåligt skick, framförallt taktäckningen av papp hade stora brister. Foto: Mia Jungskär 2008-03-20. VLM.

Efter att taket lagts om, fasaden putsats och målats samt att fönstren restaurerats är byggnaden återigen ett ovanligt och imponerande inslag i trädgården.

Detaljbilder

Ingången på huvudfasaden före och efter restaurering. Foto: Före-bild Mia Jungskär 2008-03-20 och efter-bild Ia Manbo. VLM.

Ett av beslagen på dörren ovan, före och efter restaurering. Foto: Före-bild Mia Jungskär 2008-03-20 och efter-bild Ia Manbo. VLM.

Administrativa uppgifter

Västmanlands läns museums dnr: VLM 090112

VO Kulturmiljö; projektnr: 30-930

Länsstyrelsen dnr: 434-10991-08

Fastighetsbeteckning: Eldsboda 1:157

Landskap: Västmanland

Län: Västmanland

Socken: Hallstahammar

Kommun: Hallstahammar

Ägare-beställare: Lina Marklund
Idrottsvägen 11
634 30 HALLSTAHAMMAR
0220-162 02

Entreprenör: HPS Byggnads- och
industriminnesvård
Boda 2 Odensvi
731 93 KÖPING
0221-60211

Antikvarisk kontroll: Västmanlands läns museum
Antikvarisk kontrollant Ia Manbo
Slottet
722 11 VÄSTERÅS
Tele: 021-15 61 00

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Slottet, 722 11 VÄSTERÅS
Tele: 021-15 61 00 · Fax: 021-13 20 76 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-93-8